

A molnári jobboldal ösvényein

MOLNÁR TAMÁS POLITIKAI FILOZÓFIAI ALAPVETÉSEI A JOBBOLDALNAK

Pánczél Hegedűs János

[RÉSZLET]

Most már több mint két évtized - amióta Molnár Tamás életműve, személye és gondolatai foglalkoztatnak - tapasztalatával elmondhatom, hogy más és más utakon juthatunk el hozzá, hagyhat bennünk nyomot, készíthet minket állásfoglalásra, bölcselkedésre vagy elutasításra, de úgy látszik egy kényelmes szellemi vagy tudományos pozíció felvételére is az ő munkássága. Ezek közül azt gondolom, hogy a legkényelmesebb az, ha nem vesszük figyelembe, hogy Molnár Tamás nemcsak katolikus keresztény, hanem deklaratíve jobboldali gondolkodó is volt.

A jobboldaliság Molnár esetében nem egy keret, ahova került a kritikussai, a méltatói vagy a tudományos recepció szerint, hanem az az oldal, ahová ő tartozni szeretett volna és ahová, másoktól, például a konzervatívoktól vagy a baloldaltól, megkülönböztette önmagát, gondolatait. Ha nem is ildomos és produktív, de lehet figyelmen kívül hagyni ezt, de ellene érvelni elég nehéz, hacsaknem lehetetlen.

A beillesztés kényszere, a szcientista konformizmus mellett, nagy úr, és komolyan presszionálhat bárkit a tudományos életben vagy éppen közéleti megnyilatkozásaiban. Főként így van ez Molnár Tamás esetében, aki szuverén gondolkodó volt, rengeteg ismerőse és kiterjedt ismeretségi köre ellenére sem volt sohasem csapatjátékos, igazi barátainak száma kevés, sokszor pedig keményen érvelt és kategorikusan fogalmazott¹. A modern jobboldal egyetlen igazi áramlatába sem volt soha besorolható, ma sem nagyon az. Önálló bölcséleti térrel rendelkezik, amelyben kevesen voltak igaz társai, megérteni is viszonylag kevesen akarták, mégis sokan nyertek itt szellemi táplálékot és eredetiségét, fontosságát sem akkor, sem halála után több mint egy évtizeddel nem nagyon firtatják. Ebben is segítségére volt intellektuális bátorsága, eklektikus, de szinte kikezdhetetlen műveltsége, illetve társasági lényként nyitottsága, minden indulatossága ellenére. Molnár abban is egyedi volt, hogy nem volt doktriner gondolkodó, ugyanakkor az ún. „*ideológiaellenesség ideológiáját*”, amely nemcsak a klasszikus angolszász konzervatívok számára vonzó hivatkozási alap, hanem az általános posztmodern narratívának is része, elvetette, mert végső konklúzióként ez normanélküliséget jelent. Ennek kapcsán beszélt 'álarcot viselő liberálisokról' és 'sánító konzervatívokról'. Ezen a pont nemcsak a liberális hegemoniát leplezte le, még uralkodása alatt, hanem opposícióba került a

¹ Mindez nem önteltség volt nála, ahogyan jelen sorok írója is sokszor tapasztalta személyesen, hanem sokkal inkább az a meggyőződése, hogy a bölcséletben, de akár a mindennapokban is, a túlzott önbecsülést válasz nélkül hagyni restségnek, önzésnek, mulasztásnak, tehát bűnnek tartotta. Így vétkezni pedig nem akart.

konzervatívokkal szemben is, de legalábbis semlegesítette magát velük szemben vagy egyszerűen elutasította azt, hogy a konzervatívok közé sorolják².

Mégis a konzervatívok számára Molnár – ideig-óráig, megkötésekkel, részletekben, de nem egészben – nemcsak befogadható, hanem el is fogadható, ami azért lehet, mert a molnári jobboldal, nemcsak vallásos, transzcendens világgéppel rendelkezik és innen is táplálkozik, hanem megőrző, helyreállító, igaz ellenforradalmár is. Amennyire szembe megy a bal-liberális politikával, értékrenddel, annyira meg akarja őrizni ezzel a status quo-val szemben az örök értékeket, de nem konzervál a korszakból szinte semmit, akkor sem, ha szükségszerűen a modern kor része.

Molnár vallásos praxisával (integrista, több elemében is tradicionalista katolicizmus) ez az egyedi, mégis univerzális jobboldaliság támaszt, igazolást és kiterjesztést is kapott egyszerre, ha az Egyház sorsa feletti aggodalma, gyakran éles, de sohasem megalapozatlan kritikája (a II. vatikáni zsinat és az azutáni történések) miatt inkább párhuzamosságról, mint szimbiózisról beszélhetünk is inkább. Filozófiájára azonban most sem tudok jobb definíciót, mint, amit pár éve javasoltam már³, *mérsékeltlen realista keresztény filozófia*, amely ugyanakkor ellentétben áll több keresztény bölcseleti áramlattal (keresztény humanizmussal, keresztény egzisztencializmussal leginkább, a racionalizmust, pozitívizmust mindig is elutasította, vallástalan áramlatokként kezelte) is. Molnár szívében lelkes magyar hazafi volt, de filozófiai-kulturális gyökereiben inkább francia, ezért a rá leginkább jellemző áramlatnak a reprezentánsait is – Gilson, Maritain – is itt találjuk meg⁴.

A transzcendensbe oltott politika

Molnár Tamásnál a forrás, a magyarázat bármilyen ismeretre, a hitből származik. Ezért fontos a morál és az erkölcs neki, amely alapján kormányozni kell a társadalmat, a közösséget; ez teremt rendet, ez befolyásolja az együttélés normáit is. Isten személyes és transzcendens, ugyanakkor a világ, a mindenség teremtője, fenntartója is, ő szab mércét. A hit által lesz önmaga a filozófia ezért, ezáltal lesz igaz és megfelelő, a hitből táplálkozik, azt támogatja. Ezekben a keretekben gondolkodott, de ebből tovább is lépett⁵, a feszültséget és bölcseletének, különösen politikai filozófiájának magányos menetelését azonban a modernség és a liberalizmus hegemoniája adta, amely életében úgy látszik oly fontos vallási bástyáját, a római katolikus egyházat is elérte, és lényegében be is vette azt⁶.

² Mindezt elég hamar itthon is tisztázta, már akkor, amikor ímmel-ámmal kezdték csak tudomásul venni azt, ha valaki egyszerűen konzervatívnak vallotta magát. Talán ez is megalapozta a jobboldal és a konzervatív összemosását a közbeszédben, amely a mai napig virulens. Lásd ezzel kapcsolatosan néhány írását: Miért nem vagyok konzervatív?; Jobboldali mentalitás; A sántító konzervativizmus; In. Századvégi mérleg, 1998. Molnár Tamás egyébként kortárs magyar konzervatív szellemi közegekben is felvállalta a jobboldali pozícióját, nemcsak egy ellenfél-kontextusban; Vö. A politikai kultúra oldalnézetből – A jobb és a bal, In. Konzervatív szemmel '94, 1994 (az írás korábban a Magyar Nemzetben jelent meg tőle ugyanebben az évben).

³ Pánczél Hegedűs János: A rend bástyái. Molnár Tamás politikai filozófiájának alapelvei, 2019., 18. o.

⁴ Datálni azonban a fogalmat a modern korban mégis Christophilus Julius Branis *De notione philosophiae Christianae* munkájától (1825) érdemes.

⁵ Vö. Filozófusok istene, 1996, 301. o. és 313-316. o., Teisták és ateisták, 2002, 282. o.

⁶ Két nagyobb munkát is szentelt, több kisebb írás mellett a témának: A pogány kísértés, 2000; Az egyház, évszázadok zarándoka, 1997.

Mit tegyen az a jobboldali filozófus, aki számára nemcsak praxis, hanem éltető forrás is volt a katolikussága, amelyet éppen hogy csak teljes szívvel megtalált, elmélyített, megvallott, szomorúan vette tudomásul, hogy kapitulált a modern világ előtt? Kritikus lesz, gyakorlati praxisában csonkul, közösségi életében marginalizálódik, illetve radikalizálódik, hitében azonban elmélyül és eszmerendszerének elválaszthatatlan része lesz a katolikus vallás örök alapigazságai, annak ellenére, hogy ezt az egyházának vezetése hogyan vallja meg, hirdeti a világnak. Ez az út, sok jobboldali számára példa lehet manapság is, amikor már nem a bomlás tanúja, mint Molnár volt, hanem sokkal inkább annak örököse, és már beleszületett. A hagyomány, a szent és a jobboldal sok fegyverletétele és leszerelése után lényegében a tartás maradhat meg, de komoly csatákra vagy háborúra már lehetőség nincsen, a háború belül zajlik, a modernség totális kísértése, uralma ellen.

A molnári weltanschauung fontos élménye, a létező világ és teremtményeinek, így a filozófiának, a vallási praxisnak és a politikának is az alászállása, romlása, sőt romlottsága. A világ az a hely, ahol az örök, az isteni, a szent, a bölcsélet, a hagyomány megélése és sok minden, aminek kovásznak, útvezetőnek, bástyának kellene lennie már inkább temetkezik. Molnárt azonban – ha nem is kerüli el, de nem hatja át és nem vezérli egyfajta mélyebb szkepszis, melankólia vagy éppen kétségbeesés. Ugyanakkor a romlás és romlottság száraz tény nála, ezért ebben a világban alapvetően nem sok van, amit konzerválni kell, sokkal inkább azt kell, ami e világ feletti, e világon túli és azt is inkább átmenteni, érvényesíteni, átvezetni, aktualizálni kell a létező számára.

Molnár útja és filozófiája éppen ezért *mérsékelt* (tehát ellenőrzött) és *realista*, ugyanis a racionalizmussal, de az idealizmussal szemben is vallja, a világ objektív realitás. Molnár aktív szellem és értelem, az önistenítés (poszt)modern útja helyett a teremtő Istent, de legalábbis az istenit posztulálja. Ez az alkalmazott teológia elsodorja őt a schmitt-i politikai teológia határmezsgyéjére, de jelen tanulmányunk témáját tekintve ez most másodlagos szemponttal bír. Molnár Tamás 'rendigazsága' (Voegelin) a létezők teremtett, természetes rendjét és annak helyreállítását igenli, és evilágon túli értékek és minőségek hordozója, szószólója és lehetőségeihez mértén az érvényesítője. Alapélménye akár lehetne konzervatív is, mert a létező valóság elveszett, ezért a modern ember rend-, és tudatnélküliségét hangsúlyozza és nem is törődik bele a veszteségbe. Jobboldaliságában hangsúlyos a platóni problémafelvetés és válaszadás készítése, amely univerzális ontológiához és filozófiai antropológiához közelít.

Molnár gondolkodása a kezdetek óta *normatív*, amelyben a politika elmélete és természete, gyakorlata egymáshoz kapcsolódnak, az emberi létezés színtereit mindig is áthatotta és áthatja ez a szimbiózis, alakítja a közösségek életét. A politika nem mesterséges, hanem természetes jelenség Molnárnál, ezért a vele való foglalkozás is az. A modern kor lenyomata Molnár minden munkája, politikai filozófiájának megállapításai, sarokkövei, pozíciói vagy oppozíciói, de gondolkodása nem szakadt el a politika hagyományos, bevett formáitól, ezzel is elutasítva a modern formák alapjainak tartott pozitivistá vélekedést. Molnár sokszor polemizál – ahogyan a jobboldal a legtöbbször, de nem elégszer tette és teszi - ide csatolható az esszéista stílusa is, de híg politikai cikkeiben sem volt zsurnaliszta. Írói aspektusában volt a leginkább modern, a modernektől és a modernségtől irtózó filozófus, de ezzel az adott korban többet nyert, mint veszített,

ugyanis Molnár a gondolatainak érvényt akart szerezni a világban, nem pedig elefántcsonttoronyban szemlélve a világot, a tudomány oltárán elhamvasztani őket, mint szent áldozatot.

A molnári rendigazság többször kerül megfogalmazásra politikai filozófiája, mint a vallásfilozófiája részeként, melyben leginkább az ok, a lehetőség, a következmény és a tett érdekli a legjobban, a természetjogi tanítás szép gyakorlatát adva ezzel. Molnár elmondja, mi az, ami tényleg van, és mi az, ami semmi, mindezt úgy, hogy nem ő határozza meg, őt csak eszközként interpretálja mindazt, ami a teremtett rend részei.

Mert Istent meg lehet és meg is kell ismernünk és ismertetnünk a politikán keresztül is. Ha pedig erre a politikusok nem vállalkoznak, akkor ez a filozófus dolga marad. Molnár nem vonul félre, az ő terepe az írás, a könyvek, a folyóiratok, a konferenciák, kapcsolati hálójának a szövése, amelybe másodlagosan politikusok is belekerültek⁷, ha ő maga közvetlenül soha nem is politizált. Ugyanis Molnár esetében nem elsősorban a schmitt-i küzdelem a legfontosabb jellemzője a politikumnak, hanem sokkal inkább a döntések és következményeik, ezért olyan helyen is érzékeli a politikai jelenlétét, ahol nem gondolnánk vagy ahol a *zeitgeist* farizeus módon nem tűri meg, mégis a saját céljai szerint felhasználja (oktatás, művészet, kultúra, honvédelem, stb.). A modernség totális igénnyel támad az ellen, hogy az egyén és a közösség egy kozmikus, felül nyitott világrendben valósítsa meg a létezését, helyette az atomizált egyén üres kollektivizálását tartja szem előtt vagy az ember, mint teremtett lény felszámolását. A modernségnek ez az igénye már a filozófiai kezdetei (Mandeville, Locke, Kant, Smith) óta lényegében annyira intenzív, hogy a vallást szükségszerűen semlegesíteni, illetve kiiktatni akarja, helyette pedig pótlékaival kárpótolnia a tömegeket, melyek közül a legtartósabban az étlapon a demokrácia és mutációi maradtak az elmúlt évszázadok során. A modernség maga is persze egy immanens, pseudo-vallás Molnár szerint is⁸ (illeszkedve ezzel egy Campanellától és Daniel Clasenén, Voegelinig és Raymond Aronig húzható vonalra), ezért annak lényegében csak egy nagyobb egyháza a demokrácia és a demokratizmus, amelyeknek különböző felekezetei, eretnekségei, rítusai és hívei, prédikátorai is léteznek.

Ezek felskiccelt, a transzcendensből táplálkozó fénynyalábok a molnári jobboldal számára, melyek azonban gyakorlatias alapelvekben öltenek testet a földre érkeve. Molnár Tamás nem alkotott rendszert, ugyanakkor bölcselete organikus, következetes és amennyire szól valami mellett, annyira valami ellen is. Ahogyan a jobboldal a XX. század közepe óta deffenzívában van, úgy beszélhetünk őrhelyekről, bástyákról a molnári jobboldal kapcsán. Érdeemes sorra venni ezeket, azért is, mert Molnárra jellemző módon ezeket nemcsak megírásukkor tartotta fontosnak, amikor nagyobb lélegzetű művekben kifejtette őket, hanem később is használta, mélyítette, erősítette és ami a legfontosabb

⁷ Minderre a legjobb példa spanyol orientációja, ahol nyaralót is vett az erjedő Franco-éra idején. Itt a kezdetektől fogva legfontosabb pártfogója Alfredo Sánchez Bella (miniszter, nagykövet) volt, aki a rendszer kialakulásának kezdetétől Franco elkötelezett és befolyásos hívének számított. Magyarországon Orbán Viktor miniszterelnököt kell megemlíteni, mint magas szintű, közvetlen politikai kapcsolatát Molnár Tamásnak. Érintőlegesen ide lehet sorolni az MDF beágyazottsággal (Kersztes K. Sándor, Andrásfalvy Bertalan) rendelkező Magyar Jacques Maritain Egyesületet, illetve az akkori MIÉP-hez tartozó Havi Magyar Fórumot is, amely állandó rovatot (*Cathedra Philosophica*) biztosított, egyedüli itthoni havilapként Molnár Tamásnak, több éven keresztül.

⁸ A modernség politikai elvei, 1998, 40-42. o.

alkalmazta, aktualizálta is őket a mindennapi használatban. Nemesítette, élesítette őket, ha úgy teszik, a kisebb publicisztikáiban, melyek a legtöbbször egyszerre voltak reflektívek és értekezők.

Autoritás és ellenforradalom: ismerni és alkalmazni

Ha van valami, ami lakmuszpapírként mutatja, hogy nemcsak világunk, hanem abban a mindenkori jobboldal is zuhan, bomlik, devalválódik, az éppen az autoritás és az ellenforradalom fogalmak gyakorlati torzulása, kiüresedése, illetve általános elvetése. A XXI. században már 'demokratikus jobboldalról' beszélnek azok is, akik érdemben akarnak olyan fontos fogalmakért a politikában kiállni, mint a nemzet, a természetes, de a vallások által erősített normák, a család és a közösségek identitást adó hagyományai. Nem tudnak az autoritásról nyíltan beszélni, ha azt pedig gyakorolják is – helyesen – akkor sem nevezik a nevének, nem is utalnak rá, hanem egyszerűen csak megtörténik ez. Ma, ha valakinek tekintélye van és azt rendező elvként használja, despotát, egy aktív 'náci' mágneses gumicsontot jelent, amely egyet jelent az agresszívvá, az elnyomóval, a maradvállyal, végsősoron a minden ízében elvetendővel és vállalhatatlannal.

Ugyanez a helyzet az ellenforradalommal is, a forradalmi hagyományok, a forradalmi módszerek, a forradalom mint politikai tett kiszorította nemcsak a közbeszédben, a tudományos diskurzusban, de a reálpolitikában is az ellenforradalmat. Világméretű a változás, de itthon is van nyoma. A magyar jobboldal csak részben és torzán aktualizálva vállalja fel valamiképp az egyébként győztes, magyar ellenforradalom (1918-1920) hagyományát manapság, elfogadva még mindig a baloldali hegemonia győzelmét, amely lényegében 1945 után eltörölte ennek emlékezetét, integrált örökségét. A magyar jobboldal ezután elvetette, eltemette az ellenforradalmi örökségét és elfogadta a baloldali narratívát; fekete bélyegként fogta fel a magyar ellenforradalmat. Annak ellenére történt ez, hogy történetileg egyértelmű, hogy ez alapozta meg a helyreállító konzervatív kormányzást Magyarországon és ténylegesen a magyar jobboldal egyik legfontosabb genezisének is tarthatjuk ezt az időszakot, amikor nemzeti egységet tudott teremteni a baloldal diktatúra és a demokratikus forradalom gyakorlatával szemben.

Mindez nem az 'autoritarizmus', illetve 'autoriter' fogalmakat elterjesztő, az autoritás ellen legjobban fellépő adorno-, horkheimeri-, popperi filozófiai iskola⁹ mindent ellepő ültetvényének az eredménye, amelynek a máig tartó pusztító hatását persze nem kell sem tagadni sem lebecsülni, hanem sokkal inkább az idők jelei és a balliberális gondolkodás teljes diadalát jelenti - immáron a reálpolitika jobboldalán is. Az autoritást olyan torzult formában használják már csak, amelyben hivatkozni rá nem éri meg, még ha sokan természetes közegükben használják is. A mechanikus sokaságnak, a radikálisan átdemokratizált médiából tájékozódó tömegembernek, az intellektuális eliteknek egy be nem látható parancsolgatást, drillt, kifürkészhetetlen, megközelíthetetlen despotikus államrendszert és politikusokat jelent az autoritás, számukra a rend lényegében nem más, mint elnyomás és kizsákmányolás, az ezt gyakorló politikai hatalom pedig a megtettesült gonoszság.

⁹ Főbb művek: *The Open Society and Its Enemies*, 1945; *The Authoritarian Personality*, 1950.

Az autortás, ami szerves, természetes fogalma, jelensége az emberi kapcsolatoknak, lerombolása pedig csak a társadalomban évszázadok óta tartó fogalmi devalválódásnak köszönhető, amelyek karonfogva jártak a destruktív társadalmi folyamatokkal, jelesül legelőször a forradalmakkal. Az autoritás azonban elsősorban nem elválaszt, hanem kezeli a természetesen kialakult különbségeket, nem fogadja el az absztrakt egyenlőségelvet (egalitarizmus), mely szerint a társadalmi helyzetük szerint az emberek egyenlők, a politikai hatalom szétosztható, doktrinálisan pedig a gazdasági, társadalmi jogaik ugyanazok. Miért is tenné ezt? Még nem létezett olyan társadalmi forma, amelyben ez ténylegesen megvalósult volna, de az ezzel kapcsolatos jogok fenntartása folyamatos izgalmat, izgatottságot, feszültséget jelent azok számára, akik érdekeltek a status quo fenntartásában. Az autoritással tehát a modern világban nem az elnyomás veszélye a legnagyobb baj, hanem az, hogy természetesnek tartja az emberek közötti egyenlőtlenséget, ebből indul ki és azt vállalja, hogy egy ilyen társadalmat tart össze, ebben közvetít.

Molnár Tamás is ebből indul ki, és ezért tartja fontosnak az autoritás alkalmazását, amely a jobboldal mindenkori feladata a politikában: *„Az autoritás tehát a kötőanyag, mely együtt tartja az embereket, az a tényező, mely lehetővé teszi nekik, hogy támaszkodjanak egymásra a társadalmi, materiális és kulturális tranzakciók során szükséges sok-sok kölcsönös engedmény közepette. Pozitív tényező ez tehát, melyet a természet <<talált föl>>, a természet, mely feladataink, felelősségeink, életcéljaink szerint elválaszt bennünket egymástól, bizonyos szempontokból egyenlővé tesz bennünket egymással, más szempontok szerint pedig egyenlőtlenségeket eredményez közöttünk.”*¹⁰. Az autoritást elfogadó és alkalmazó ember ugyanis belülről irányított, ő is döntéseket hoz, ahogyan róla és a közösségéről döntéseket hoznak, ezért életének természetes része az autoritás, annak lerombolása, megkérdőjelezése pedig absztrakció, amely magától nem is merül fel az emberi együttélés során, csak egy másik autoritás alkalmazása, az autoritás tágítása, szűkítése, de nem az eltörlése.

Molnár Tamás ezért joggal állapítja meg, hogy az autoritás, annyira emberi, mint a szeretet, mert egy adott létezésállapot jelenik meg általa, és maga a teremtett, emberi létezés valósul meg így a közösségben. Az egyénnek a társadalmi integrációhoz szükséges ára az autoritás. Az autoritást elvetni, helyette mást, lényegében torzult autoritásokat alkalmazni, azt feltételezi, hogy az ember kívülről irányított, belső, szellemi mérték és mérce nélküli, ezért kívülről, befelé él. Mindez lehetne a jobboldal antropológiájának alapja is.

A jobboldal számára fontos, hogy az autoritás kapcsán a hatalom (nemcsak a politikai, hanem az autoritás gyakorlataként felfogott mindenkori hatalom és uralom) is kétféleképpen azonosítható be: mint karizmatikus, és mint az intézményekhez kötődő. A kettőt viszont nem egészséges egymástól szétválasztani, egymással szemben elképzelni, vagy arra törekedni, hogy külön létezzenek. Végképp nem érdemes egymással szembenállóként meghatározni őket. Az intézményes hatalomban az intézmény tagjai képesek arra, hogy profitáljanak mindabból, amit a legjobbak autoritása ad, amellyel az autoritás birtokosai természetes módon (karizmájukból adódóan) rendelkeznek. Az intézményi autoritás haszonélvezője a mindenkori átlagosak, és ebből a világ

¹⁰ Az autoritás és ellenségei, 2002, 8. o.

tökéletlensége miatt mindig sokan voltak. Az autoritás nem egy kényszerítőjelenség, hanem sokkal inkább kölcsönös viszonyra épül. Elfogadásról, kölcsönösségről beszélhetünk az esetében, nem egyoldalú kényszerről vagy erőszakról; „*az autoritás a szív, a gondolkodásmód, a szokás és a tisztelet diktálta valamiféle előzetes egyetértéshez folyamodik*¹¹”. H az autoritást elfogadjuk és jóváhagyjuk, nem elszenvedjük, egyetértünk vele, a követelményrendszerét is elfogadjuk. Ezért tekinthetjük egyfajta belépőnek a jobboldali gondolkodáshoz.

A molnári jobboldal koncepciója számára fontos, hogy az autoritás soha nem totális, és legfőképpen nem totalitárius (ami a baloldal narratívája megint csak), mert alapvetően szerves és annak is kell maradnia. A jobboldal állama ennek ellenére, erős állam kell, hogy legyen, de a különböző intézményeknek szubsidiaritásuk van, mert a társadalom szervessége a sokrétűséget feltételezi, amely szerint mindegyik intézménynek saját funkciója, terepe, személyisége, sőt karizmája van.

A molnári koncepció szerint ennek a szervességnek az erjesztője, kihívója a civil társadalom volt, amely lényegében megnyerte a háborút a XX. század közepe után, összefogva olyan új hatalmi ágakkal, mint a média, amely megteremtette a nép információhoz való jogát, amely azonban lényegében ennek az új hatalmi ágaknak a joga, hogy „*legyen meg a joga mindenhez, amit akar*”¹², ezzel lényegében ellenőrizve a kormányzatot is. A cenzúrát éppen ezért sürgetően igenelte Molnár, mert a média egyfajta különutas politikai hatalmat képvisel és nem intellektuális szabadságot, az ún. 'szólás szabadságát', ezért ennek megfékezése, kordában tartása politikai tett, az állami autoritás fontos megnyilvánulása, a politikum része, amelynek eszközeire azonban nem tér ki, legfontosabb terepének azonban a médiumokat tartja, nem a művészetet vagy az irodalmat¹³.

Mi az autoritás igazi forrása tehát?

Nos, semmiképpen sem olyan absztrakt, lényegében igazolhatatlan fogalmak, mint a népszuverenitás, ahol az alattvalók egyben az őket irányító hatalom forrásai is. *Ha a nép szuverén, kik az alattvalók?* – teszi fel a jogos kérdést a jobboldali filozófus, vallásos székeszissel pedig Molnár Tamással együtt megjegyezhetjük, hogy a népszuverenitás esetében Isten helyére az embert állítottuk.

Leginkább az a természetes tény, hogy az emberek mindenhol államban élnek, a természeti igény és társadalmi állapot az államban összeér. Az ember 'természeti állapota' nem elvont fikció (Rousseau), hanem az együttélés szabályai, amelyet azért hoz létre, mert közösségben él, nem kell hozzá szerződés, hanem természetes képződmény, amely erkölcsi szabályok szerint a makrokozmoszt képezi le, az isteni rendet, saját mikrokozmoszára. Az intézmények annyi szabadságot élvezhetnek, amennyit az állam

¹¹ Uo., 32. o.

¹² Uo., 122. o.

¹³ Annak ellenére, hogy mind a kettő esetében képes volt a híres sarkalatos véleményének hangot adni, kiemelve, hogy a jobboldal a kultúra területén mindig is előnyököt tett a baloldalnak, amely itt mindig is lépéselőnyben volt. Molnár Tamás felemelte szavát, amikor tehette a vallásgyalázó vagy éppen homoszexuális (amelyet többször írásában „*pederasztának*” nevezett) propaganda művészi kereteket használó megnyilvánulásai ellen. Két gyors példa: Andres Serrano *Piss Christ* fotója (1987), illetve André Gidé művei, illetve Robert Mapplethorpe fotói.

garantál nekik, amelyet úgy tud megtenni, hogy a közösségek, az egyének lemondanak egyes jogaikról. Nem kell társadalommérnököknek plusz jogokat kitalálniuk, amelyeket aztán a forradalmárok hiába kérnek számon az államon, elnyomást kiáltva. Nincsen plusz jogforrás, csak annyi, amennyi teremtett, amennyi megosztott a hierarchia és az autoritás alapján, ezt kell tudatosítani a politikumnak; „Az autoritás hierarchiát előfeltételez, s megfordítva: az autoritás nélkül nem lehet hierarchia.”¹⁴

A jobboldalnak tehát érvényesítenie kell az autoritást, használnia és kiterjesztenie, máskülönben a baloldal jut előnyhöz olyan zsákmányszerző fogalmakat használva, mint 'jogállamiság', 'emberi jogok' és 'demokrácia' vagy éppen napjainkban a 'diverzitás' és 'tolerancia'. A jobboldal a rendet teremti meg, azt állítja helyre, azt őrzi és gyarapítja ebben a közösséget és az egyént egyaránt, azt a rendet, amelyben „*saját fokozatának megfelelően fölemelkedik Isten utánzására*”¹⁵. A jobboldal számára tehát a hierarchia és az autoritásban az egyéni képességek, és a társadalom igényei érnek össze, alkotnak természetes egységet, a teremtett világ természetes egyenlőtlenségében és nyitják meg az önmeghaladás képességét - felfelé.

A jobboldalnak tehát érvényesítenie kellene a molnári alapelvet; erős, gondoskodó, jó állam, amely azonban nem erőszakos, de megvannak a maga monopóliumai, hogy a közösség számára legfontosabb normák, egységesek legyenek. A jobboldal állama nem totális, rendszere pedig nem totalitárius, mert kompetens és törvénytisztelő, a jog és az igazság útján jár, a törvénykövetést, szabálytartást pedig kölcsönösen gyakorolja és betartatja. Az erőszakos állam képe, a baloldali nyomásgyakorlók retorikája. Ha a Molnár Tamás által nagyra tartott jobboldali rendszerek némelyike (Pinochet, Franco) élt is erőszakkal, azt politikai ellenfelei ellen, a helyreállítás, a rendteremtés érdekében tette, nem pedig az államszervezet részeként, nem intézményesítette a terrort, ahogyan azt a baloldali totalitárius rendszerek (francia forradalom, kommün, bolsevizmus) és még, ha reakciós adaptációként is, de totalitárius jobboldali rendszerek alkalmazták is (nemzetiszocializmus). Molnár szerint az autoritás *racionalis*, nem erőszak, pláne nem állami terror kérdése. Ellenkezőleg, annak kerülése, annak a megakadályozása, mert nem absztrakt, az autoritás betartása és a kialakulása ezzel ellentétes.

Ugyanakkor a jobboldal erős államában megvan az erőszak ideje és helye is, Molnár Tamás nem vetette ezt el, helyén kezelte, mert belátta, hogy mindez nem az államrendszer következménye, hanem az emberi természet sajátja. Nem olyan dolog, ami elkerülhető vagy eltörölhető. Az autoritás helyreállítása, felismertetése például szükségszerűen erőszakos folyamat¹⁶, az erőszakot megtalálja a hatalom bármelyik fázisában lévő politikai erő, tehát nem az a kérdés, hogy alkalmazni kell, hanem az, hogy hogyan és mikor, illetve meddig és miért. Molnár ezt tudatosítja; „*az emberek elvesztik bizalmukat az olyan közszereplőkben, amelyekből hiányzik az erőszak képessége; másodszer pedig, mivel a hanyatlási periódus olyan törekvéseknek ad életet és bátorítást, amelyek, ellentétben a*

¹⁴ Uo. 195. o.

¹⁵ Pszeudo-Dionüsziosz Aeropagitész: *A mennyei hierarchiáról*, In. Az isteni és az emberi természetről II., Atlantisz 1994, 222. o. (szerk. Frenyó Zoltán). Pszeudo-Dionüsziosz Aeropagitész hierarchia-felfogására Molnár *A hatalom két arca: politikum és szentségben* (1992) támaszkodik többször is.

¹⁶ Molnár Tamás itt megkülönböztet *augustusi*, illetve *zsarnoki* formájú helyreállítást. Az előbbi teszi le a voksát, annak ellenére, hogy mindegyik, nem is mértékét, hanem céljait és szándékait tekintve erőszakos. Mindez érthetővé teszi, hogy miért volt pozitív véleménnyel olyan helyreállító jobboldali államférfiak, mint Franco, Pinochet vagy akár De Gaulle rendszerei voltak. Vö. *Az autoritás és ellenségei*, 2002, 216-217. o.

létező, de gazdátlan hatalommal, nem haboznak erőszakhoz folyamodni, mihelyt alkalom adódik rá."¹⁷. A helyreállítás során – például az ellenforradalomban – az erőszak koncentrált, lokalizált és időszakos, az ellenállást töri le, a polgári lojalitás újbóli felélesztését, a törvény iránti tisztelet megteremtését szolgálja, nem céltalan és nem állandó.

A molnári jobboldal erős államában az államforma sem sokadlagos, igaz nem is elsődleges kérdés. Molnár politikai cikluselméletében¹⁸ az államforma ugyanis kormányzati forma és politikai rendszer is, ezzel is a klasszikus filozófiát követve, és nem a modern értelmezéseket. A fénylő arisztotelészi formák (monarchia, arisztokrácia, politeia), átadták a kopott, alászállt ellentéteknek (pl. köztársaság) a helyüket, valamiféle luciferi bűnbeesési ívet tükrözve ezzel is a politikában. Az autoritás és a hierarchia megcsonkolásában, tudatos lebontásában ennek ellenségei¹⁹ az anyagelvűség, a vallástalanság, a metafizika tudatos tagadásába ágyazta be az embert, helyet biztosítva a tömegembernek, az atomizált egyéneknek.

Az ellenforradalom aktualizált koncepciója Molnár Tamás politikai filozófiai munkásságának egyik csúcsteljesítménye, mégis fájdalmas módon a leginkább ez maradt visszhangtalan itthon és külföldön is²⁰. Pedig ennek eredeti, 1969-es megjelenése után nem változtatott sem felépítésén, sem megállapításain a műnek sem a francia (1982), sem a magyar (2005) megjelenésekor. Megállapításait azonban folyamatosan integrálta kisebb írásaiba²¹, ami azt mutatja, hogy a szerző igazán a szíve szerint írta azt meg.

A molnári jobboldal számára nem utolsósorban az eddig ismertetett transzcendens gyökerű alapállás okán is, a forradalom és a forradalmi helyett mindig az ellenforradalmat kell választania, előbbi ugyanis nem perspektíva, nem ad kibontakozást, a baloldal előszobája, előretolt helyőrsége. Az ellenforradalom választása, lényegében realista, gyakorlati metafizikai választás a molnári jobboldal számára, mert a baloldal és a mindenkor baloldali a forradalmat és a forradalmat fogja választani, azt akarja megvalósítani. Álláspontját így jelöli ki; *„A forradalmi filozófia magja az a meggyőződés, hogy az ember a maga ura, nincs alávetve semmiféle rendnek, az emberi természetnek, az ember állapotának, s hogy szabadon játszhatik mind a rendelkezésére álló összes elemmel, mind pedig azzal, amit maga talál ki. Ez adja végső soron a forradalmi ideológiának a félelmetes előnyt minden vele versengő ellenforradalmi rendszerrel szemben. Ez tette lehetővé, hogy a forradalmi tan győzzön az emberek elméjében, noha tisztán spekulatív*

¹⁷ *Az autoritás és ellenségei*, 2002, 215. o.

¹⁸ Pl. Rend és teremtés 62. o., In. A jobb és a bal, 2004. Ebben az alkalmazott cikluselméletében leginkább Guénon, Nietzsche és Eliade, illetve Dumézil megállapításait ismerhetjük fel, amelyek érdekes módon egyik esetben sem a keresztény felfogást veszik alapul

¹⁹ Molnár Tamás szerint több ilyen konkrét személy, eszmeáramlat is van. Részletes felsorolását adom, kifejtő jegyzetekkel magam is, In. Pánczél Hegedűs János: A rend bástyái. Molnár Tamás politikai filozófiájának alapelvei, 2019., 141-145. o.

²⁰ A téma megírásában egyébként inspirálhatta James Hans Meissel német származású, és Amerikában élő politológus műve, a *Counter-revolution: how revolutions die* (1966). Molnár megállapításai azonban súlyukban, élükben, tartalmukban is lényegesen eltérőek. Érdekes összevetés volna Plinio Corrêa de Oliveira: *Revolução e Contra-Revolução* (1959, magyarul: *Forradalom és Ellenforradalom*, 2012) című kötetével, amely Molnárhoz képest is következetesebben képviseli a politikai katolicizmus érvényét. Molnár kötete több mint három évtized után jelent meg itthon, és lényegében itt is visszhangtalan maradt (*Az ellenforradalom*, Kairosz, 2005). A kiadónál is az egyik rosszabbul fogyó kötete lett a szerzőnek.

²¹ Leginkább az *Autoritás és ellenségei* (1976, 1995, magyarul: 2002) és a *Liberális hegemonia* (1992, magyarul: 1993, 2001) kötetekben.

jellegénekésterminológiai nehézségeinek el kellett volna riasztaniuk mindenkit, néhány szakemberen és tudóson kívül. A forradalomhoz csatlakozva az emberek úgy érzik, általánosságban magasabb lett a rangjuk, s az ezt hangsúlyozó propagandának és kommunikációs technikáknak könnyen a hatása alá kerülne.”²²

A forradalom a résztvevő, támogató egyént, magasabb rendűvé teszi tehát, azt szorgalmazza, hogy egy radikális szakítással, lázadással, lényegében az utópikus változással, vagy éppen az utópia létrehozásával egy jobb rend, egy jobb élet, egy jobb társadalom jön létre. Ennek mindig a feltétele, hogy a „*múltat el kell törölni*”. A forradalom természetes szövetségese, és szervezője a *de origine* baloldal (korábban: humanizmus, laicizmus, protestantizmus, később jakobinizmus, szocializmus, polgári radikalizmus, kommunizmus, szociáldemokrácia), amely a civilizáció, és rend ellen lázad. Az alapellentét itt érhető tetten, a jobboldal természete ugyanis a rendben és a (nyugati) civilizációban volt jelen. A forradalom éltetése, elfogadása a baloldal érdeke, ezt nem lehet transzformálni a jobboldalon, nem lehet felhasználni, nem lehet átszabni és adoptálni, ez ellen csak fellépni lehet, elutasítani, azzal ellentétes létrehozva cselekedni. A jobboldal, ha cselekszik a baloldal ellenében, akkor azt ellenforradalmi módon teszi meg, ez az útja, ez vezet céljaihoz az egységhez, a rendhez, az autoritáshoz, a hierarchiához. Az ellenforradalom a jobboldal cselekvése, a forradalom a baloldalé, társadalmi kompromisszum talán létezik az emlékezetpolitikában, de a gyakorlati szinten semmiképpen, mert értékvesztést eredményez.

A baloldal alapja ugyanis egy szélsőséges irrealizmus, absztrakt mesterséges idealizmus, míg a jobboldal a természetes rend, a hierarchia oldalán az immobilitás elvét hangsúlyozza, a konzervatívok által is hangsúlyozott fontolva haladást, amelyben a radikalizmusnak csak az ellenségekkel szemben van helye. A forradalom eredménye a haladás, a progresszió előretörésének kiegyenlítődése (Tocqueville).

A jobboldal korrigálta a XIX. század végéig tartó tévedését, amelyben csak elitisztikusan gondolkodott, nép és nemzet helyett, korrekciójának eredménye a modernizált ellenforradalmiság, amely a forradalmakra válasz, a valóság helyreállítása. Újra el kell magyarázni a sokaságnak Istent, a királyt és a királyságot, a rendet, a hierarchiát, az értékeket, a hagyományokat, a nemzetet, a vallásgyakorlást, az erkölcsi normákat, vagy legújabb módon a természetes emberi szerepeket, a család fontosságát. Amíg ezt nem tették meg, addig a baloldal teret és tömegeket nyert magának – ez a reakciósság és a jobboldal korai zsákutcája, tévedése Arthur Moeller van den Bruck szerint is²³. A XVIII. század végén, ami egyértelmű és ösztönös volt, az már a XIX. század végére nem volt egyértelmű, a XX. században pedig kísértésektől sújtott ellentámadás volt már csak. Nem véletlen, hogy kevés eredményes és sikeres modern ellenforradalom volt csak (spanyol, magyar, bajor) és egyre kevesebb. Az ember azonban forradalom által nem teremt sohasem jobb világot, az ellenforradalmak hiába buktak el vagy győztek éppen, átmenetileg – ez a forradalmak demiurgoszi csapdája²⁴, a bukott ember választása, amely

²² Az ellenforradalom, 2005, 14. o.

²³ Arthur Moeller van den Bruck: A reakció, In: Miles Christi Évkönyv MMXIV. (szerk. Pánczél Hegedűs János, 101-120. o. [Fordított fejezet a szerző Das dritte Reich (1923) kötetéből.]

²⁴ Uo. 47.o. A 'demiurgosz' kifejezést itt Molnár – érdekes módon – eredeti, platonista, sőt gnosztikus értelemben használja (δημιουργός), azon személyre, aki az anyagi világot alakítja, formába önti, miközben része is annak, különösebb szellemi tartalom nélkül, az ideák alapján. Istenhez, az istenihez sem erkölcsileg, sem szellemileg nem ér fel a demiurgosz – sem a platonai filozófia, sem a gnosztikus tanítás szerint. Itt pontosan ezt a lezuhant, Isten alatti, köztes vagy az alatti (a gnosztikusok szerint a demiurgosz a sátánival

ellen az egyetlen politikai alternatíva az ellenforradalom, ez a molnári jobboldal palingenézisének lehetősége (Gentile, Mohler, Benoist) a modern korban.

A forradalmár ugyanis „*metafizikai elégedetlenségben*” él, nyughatatlan, befejezetlen lelkületű és csonkalétű – állítja Molnár –, s mivel nem értékeli, nem birtokolja a jelenségek, a dolgok identitását, ezért tökéletlennek érzi azokat. Mindez a jobboldali ember fordított antropológiáját mutatja. Hozzáállása lényegében nem egy elidegenedett személyiségre, hanem inkább egy csonka pszichére utal, akik spekulál, és a spekulációban érzi otthon magát.²⁵

Molnár újszerű koncepciója és az ellenforradalom átmentése a modern, sőt a posztmodern korba, annak köszönhető, hogy felismerte az ellenforradalmi aktivizmus, már egészen más megközelítést kíván. A jobboldal lényegében politikailag 1945 után generálisan, aztán több utóvédharcban teret veszített²⁶. Ezért az ellenforradalmiság megvalósítását módszerré, mentalitássá, attitűddé változtatta, amelyet az egyén valósíthat meg magában első lépésként, visszatérve az alaptételhez, ahhoz a politikai antropológiához, amelyet az autoritás kapcsán már említettünk: a jobboldal embere elsősorban belülről irányított, döntéseit itt hozza meg és ez alapján fogadja el kívül mások döntését maga felett vagy éppen lázad majd ellenük.

Az ellenforradalom paleo-filozófusa, Joseph de Maistre korábbi álláspontját, Molnár egyszerre ismeri, elfogadja és meghaladja. Amíg a savoyai filozófussal sok mindenben egy húron pendül Molnár (alkotmány- és szuverenitáselmélet, a politikai teológia és a decizionizmus társítása, a konstruktivizmus, demokrácia és liberalizmus eredeti bírálata, katolikus hitvallása), addig a modern korban már nem elég az, hogy Isten „az újjászületés érdekében büntet”. A modernség már nemcsak elfordult az istenitől és Istentől, hanem azzal ellentétes vagy éppen attól mentes világot hozott létre, amelybe már generációk, a modern politika és politikusok, társadalmak születtek bele, sőt már el is buktak és hagyományozódtak tovább. Molnár és Maistre is a természeti törvényt, a pozitív törvény elé helyezi, azonban Molnárnak már szüksége van reflektív kitételekre is, mert nélküle körbeérné a modernség a világon és az elsüllyedne.

Molnár ellenforradalmára egyszerre hős, magányos harcos és szuverén intellektus, aki a modernségben él, az ellen (is) harcol, a legfontosabb eszköze, egyben a célja is, hogy minél mentesebb maradjon a forradalmi gondolkodástól, logikától és a cselekvéstől, miközben abban él, az veszi körül mindenhol. Mindez nem egy elvont értelmiségi póz, hanem nagyon is releváns – elsősorban már nem politikai – egzisztencia. Molnár Tamás ellenforradalmára egy univerzális létezési móddal, egy (világ)rendszerre összeállt tagadással áll már szemben. A megszabadulás, de legalábbis a mentesség elérése már eredmény, a molnári ellenforradalom igazi terepe ezért tehát nem a politika, nem a fegyveres harc, hanem inkább az egzisztencia, és a kultúra, a művészet. A személyes megvalósítás lehetősége fontosabb, mint a tömegek megnyerése, ezért is lehet alapállás mindazok számára, akik akár a reálpolitikában a molnári jobboldal attitűdjét választják.

érintkezék) állapotot akarja e kifejezéssel Molnár szemléltetni, két általa egyébként kritizált, elvetett eszmeáramlat kifejezését használva.

²⁵ Uo. 51-52. o.

²⁶ Vö. „*a második világháború után a jobboldalt minden európai országban a szó szoros értelmében rögtön megsemmisítették. A kommunista oldalon ezt akasztásokkal és Gulággal intézték el; a kontinens nyugati felén a konformizmus végezte el ugyanezt*”. A modern-kór: tünetek és ellenszerek – öt beszélgetés Jean Renaud-val, 2008, 90. o.

Ugyanakkor mindenkori feszültség lehet, hogy ennek pártprogrammá tételéhez, társadalmi szintű realizációjához egyre kevesebb lehetőség van, mert hiányzik hozzá a megfelelő emberanyag.

Molnár kiindulópontja metafizikai vallásos mag, mert „*az ellenforradalom legmélyebb gyökerei a vallásban vannak*”.²⁷ Erről a modernségben sem mondhat le az ellenforradalmár, annak ellenére sem, hogy a számára érvényes vallás, a katolicizmus intézményét a forradalom (ti. a II. vatikáni zsinat) ugyanúgy kikezdte.

Pozitív nacionalizmus, negatív népszuverenitás

A molnári jobboldal fontos fogalmai között szerepel – a fogalom egyértelműen baloldali eredete ellenére is – a nemzetben való gondolkodás, de sokkal inkább a haza aktív szeretete (patriotizmus, pozitív nacionalizmus). Talán a modernség hozadéka, hogy ez a két fogalom egymást erősíti a modern kor ellenforradalmárában, mert: „*egyensúlyozni tud a ma ható különböző erővonalak között, és képes ellenállni mind a belső, mind a külső nyomásoknak*”. A falangizmus atyját, a modernségben és a forradalom ellen aktívan harcoló jobboldali-ellenforradalmárt, José Antonio Primo de Rivera-t idézi ezzel kapcsolatban Molnár Tamás: „*A haza totális egység, amelyben minden egyén és osztály integrálódik. (...) Transzcendens, oszthatatlan szintézis, amelynek megvan a maga elérendő célja. (...) Állandó, visszavonhatatlan egység.*”²⁸. Amiért nem osztható fel a haza, a nemzet, amiért egység, ezért átadható, hagyományozható, valami magasabb, mint amit a forradalom és a forradalmárok akarnak nyújtani a permanens változás közepette. Ez helyet adhat a természetes, a közösségből fakadó egyensúlynak, egységnek. Ismételten óvva int a népszuverenitás alkalmazásától, mert az nem teremt egységet, és az ún. 'szuverenitása' is talmi: „*A népszuverenitás kihirdetésével a forradalom a rendszer és az egyensúly összeomlását idézte elő, mert igazi tengelyétől fosztotta meg. Ha a nép szuverén, kik az alattvalók? (...) Az ellenforradalmár fő célja ezért kiküszöbölni a demokráciát, azaz a nemzet legfelső törvényhozó testületében képviselt politikai (ideológiai) pártok rendszerét.*”²⁹

Az ellenforradalmárnak a haza igenlése magával hozza a pártokrácia elvetését, amely a metafizikai értékek tagadását, az egyenlőség társadalmi igényét hozza csak magával, a hiteles valósággal szemben: ahogyan az emberek ténylegesen élnek, ahogyan, és ahová megszülettek (Spengler, Maurras). A saját – első körben – metapolitikai elképzeléseiert, céljaiért kell a jobboldalnak síkra szállnia, nem a reálpolitika az elsődleges terepe a tevékenységének, ahol csak a forradalmi megoldások és logika érvényesülhet. A népszuverenitás szinte teljes elvetése mellett Molnár – kapcsolódva a de Maistre által kifejtett tézishez – az egyeduralom, az alkotmányos monarchia helyreállítását tartja fontosnak, élén egy szuverén uralkodóval: „*A hatalom az ellenforradalmi szemlélet lényege szerint csak egy másik emberi lényre ruházható át, akivel, ha nem is vérrokona (ami az ideális eset lenne).*”³⁰

²⁷ Molnár 2005, 82. o.

²⁸ Uo. 87. o.

²⁹ Uo. 89-90. o. Molnár Tamás a demokrácia és a „demokratikus kísértés” veszélyeire már itt is felhívja a figyelmet: „*e rendszer ha doktrínává emelik, összeegyeztethetetlen az Istenben való hittel, mert mint tanításnak megvan istene, az ember.*” Uo. 91. o.

³⁰ Uo. 119. o.

Az elmélet mellett vannak Molnár Tamásnak gyakorlati pozitív példái; a magyar, a francia, a spanyol, a portugál, a német legitimisták. Ők a királyságuk restaurációjáért küzdöttek a XX. században, pozitív példát nyújtva minden ellenforradalmárnak, akik aktív politizálásra akarják adni a fejüket,³¹ és akik „*organikus erőt*” képviseltek, ugyanakkor az állam egy „*konstruktív formáját*” (Ernst von Solomon) akarták létrehozni. Ők a modernségben létező ellenforradalmárok, akik reakciósok voltak, de nem a baloldal definíciója szerint, hanem abban, hogy a világválság (Evola, Hamvas) közepette életben akartak maradni, életben tartva nemzetüket is (Bernanos). Molnár nevesít is néhányat közülük; Horthy Miklós, António Oliveira de Salazar, Józef Klemens Piłsudski, Francisco Franco, Benito Mussolini³², de ide sorolja a német 'konzervatív forradalmárokat' is, akik szembeszálltak később Hitler nemzetiszocialista rendszerével és a bolsevizmussal is. Őket ellenforradalmak, vagy ellenforradalmi erők emelték a hatalomra, egyfajta „*nemzeti hit*”³³ adott számukra legitimitást, amely mellett a közjogi legitimitást is fontosnak tartották.

Az ellenforradalmárok ebben a küzdelemben nemcsak a pártokra, vagy saját pártjukra, hanem ami legalább olyan fontos, saját magukra számítottak, ezért sorsuk, jellemük közelített a fausti emberhez (Spengler). Párt helyett pedig az (új) elit fontosságát, nemegyszer annak a konkrét lehetőségét képviselték. Ők a maguk nevében beszéltek, akaratból, a nemzetükért cselekedtek, s ez a kettősség pedig sokszor okozta gyengeségeiket, később bukásukat is. Molnár ezzel a történelmi igazolással a jobboldalnak menti át a nemzet fogalmát, a politikai közösség megtartásának bizonyításával, ezzel esélyt adva a nacionalizmus jobboldali posztulálásának.

(...)

A teljes írás megjelent: Kortárs folyóirat, 2021/6. szám, a lap által meghirdetett pályázat nyertes írásaként.

³¹ Ezt ugyan kifejti Molnár, de a hatalom megragadásával kapcsolatosan minden ellenforradalmárt óvatosságra int: „*az ellenforradalmár csak akkor indul a hatalom megszerzésére, amikor a helyzet romlása kritikus ponthoz ért.*” Uo. 120. o.

³² Jellemző Molnárra, hogy a fasizmust, kihangsúlyozva annak nem politikai oldalát, objektíven, de inkább konzervatív szempontból vizsgálta meg. Vö. *Politikai és irodalmi fasizmus: egy konzervatív nézőpont*, in. *Miles Christi Évkönyv MMXIV*, 2014 (szerk. Pánczél Hegedűs János), 105-127. o. Az írás eredetileg az *Intercollegiate Review*, 1972, őszi számában jelent meg.

³³ Uo. 116. o.